

уметности може говорити и у *крају религије*. У оквиру концепта беседе приликом ступања у наставну службу филозофије у Берлину, пре предавања о *Енциклопедији филозофских знаности*, Хегел пореди одлуку да се филозофира и „баци“ у чисто мишљење са „бацањем“ у океан без обала, без шарених боја, тачака ослонца и свих познатих, пријатељских светала: „само *једна* звијезда, *унутарња* звијезда духа сјаји; она је *поларна* звијезда“. Тамо где се човек, који живи у „тупости и ограничености“ *joш не чуди*, и тамо где се он, „тобож просвећен“, *више не чуди*, више не може бити неке истинске уметности ни неке истинске потребе за њом, закључује Хегел, те се прва форма као „*непосредно* знање које је управо због тога *чулно*“ превладава представљањем, а оно опет *слободним мишљењем апсолутног духа*. Управо, наиме, најузвишенију садржину коју је субјективност у стању да обухвати у себи Хегел назива *слободом!*

Будући да је мисаона епоха филозофије *епоха појма*, коју треба схватити у духовно-повесном, а не у историјско-географском смислу, Грлић с правом тумачи Хегелову мисао као оцену да у наше доба постоји *много већа потреба за знаношћу о уметности* него што је то било у временима када је уметност *сама собом* задовољавала наше потребе!